

Tiggerbarnet
Johanne Sophie –
før/efter opgaver

Københavns
Stadsarkiv

Tiggerbarnet Johanne Sophie- Lærevejledning og elevopgaver

Vi glæder os til at tage imod jer på Københavns Stadsarkiv til undervisningsforløbet om *Tiggerbarnet Johanne Sophie*. Besøget indeholder to dele: En omvisning og introduktion til arkivet og dets samlinger samt forløbet om Johanne Sophie, der bygger på en rapport fra Fattigvæsenet fra 1779.

I lærervejledningen finder du forslag til opgaver og kilder, som I kan arbejde med på skolen før og efter arkivbesøget.

Før-opgaverne retter sig både mod arkivomvisningen og forløbet om Johanne Sophie. Efteropgaverne retter sig kun mod det videre arbejde med Johanne. Materialet er meget fleksibelt og som lærer kan du frit vælge at arbejde med materialet i sin helhed eller vælge enkelte aktiviteter ud.

Formålet med opgaverne er at kvalificere elevernes kilde- og historiebevidsthed samt skabe sammenhæng mellem undervisningen på Københavns Stadsarkiv og på skolen.

Læringsmål

- Eleverne har kendskab til historiske kilder og deres funktion.
- Eleverne kan undersøge, fortolke og bearbejde enkle kilder og formidle historisk viden.

Københavns
Stadsarkiv

Føropgaver – Arkivomvisning

Opgaverne har til formål at styrke elevernes kendskab til arkivet og kvalificere deres kilderefleksioner.

Læreren kan frit vælge, hvorvidt eleverne skal arbejde med opgaverne mundtligt eller skriftligt.

Elevopgaver:

- Lav en brainstorm over ordet "kilder". Hvad kommer I til at tænke på? Hvad er det?
- Se filmen om Københavns Stadsarkiv på arkivets hjemmeside: [Film om arkivet for skoleelever - Københavns Stadsarkiv \(kbharkiv.dk\)](http://kbharkiv.dk/film-om-arkivet-for-skoleelever)
- Hvad tror du, arkivet er for et sted? Hvad er det første du kommer til at tænke på?
- Hvorfor tror du man har et arkiv? Hvad bliver det brugt til?
- Hvad synes du er vigtigt at gemme for at fortælle om den tid, du lever i?

Efterfølgende kan eleverne arbejde med følgende gruppeopgave:

- Hver gruppe får udleveret et tema: skolehistorie, fritidshistorie, børnehistorie, osv. Eleverne laver en liste til deres temaer, hvor de skriver hvilke kilder de tror kan fortælle om de forskellige temaer.
- Hvad synes du er vigtigt at gemme om dig for at fortælle din historie?
- Fælles opsamling.

Københavns
Stadsarkiv

Føropgaver – Tiggerbarnet Johanne Sophie

Lærervejledning:

Formålet med opgaverne er igangsætte elevernes refleksion og kvalificere deres for forståelse i forhold til samfundsforholdene i 1700-tallets København.

Læreren kan frit vælge, hvorvidt opgaverne skal løses mundtligt, skriftligt, i grupper eller fælles i klassen. I mindmapopgaven kan læreren stilladsere elevernes arbejde vha. spørgsmål som: Hvem tror I lavede lovene i 1700-tallet og hvem bestemte i det hele taget? Var der forskel på rig og fattig? Gik børnene i skole? Hvordan tror I det var at være barn dengang? Osv. Ligeledes kan læreren stilladsere elevernes refleksioner over tiggeri: Hvad vil det sige at tigge? Hvorfor tigger man? Er det stadig forbudt at tigge? Har I set nogen tigge? Osv.

I opgaven med Geddes kort, kan læreren vælge et område, som eleverne kender i forvejen: Hovedbanegården, Tivoli, skolens nærområde eller lignende. Ved at undersøge kortene fra forskellige perioder kan eleverne få en fornemmelse af byens udvikling fra 1761 og frem og her komme med bud på, hvorfor udviklingen er sket.

Eleveopgaver:

- Lav et mindmap, hvor I skriver alt det ned I ved eller tror om livet og samfundet i 1700-tallet.
- Lav en ekstra cirkel i jeres mindmap og skriv "tiggeri". Skriv alt hvad I ved om tiggeri.
- Undersøg et udsnit af Geddes kort og sammenlign det med senere kort. Hvordan så København ud i 1700-tallet? Hvad har forandret sig og hvorfor tror I det har forandret sig? Du kan finde kortene her: [Sogning paa ""geddes kort"" - kbh billeder.dk](http://sogning.paa)

Københavns
Stadsarkiv

Efteropgave - Tiggerbarnet Johanne Sophie

Lærervejledning - Johannes vej gennem København

Aktiviteten har til formål at give eleverne et overblik over Johannes fortælling vha. stedspecifikke nedslagspunkter på Geddes kort. De skal arbejde med en tidslinje over Johannes liv, indtil hun anholdes. De centrale placeringer er markeret med **fed** i tidslinjen. Derudover bliver kortet inddraget til at understøtte elevernes arbejde som en alternativ kildetype. Her kan man have en dialog om kortet som brugbar og troværdig kilde samt hvilke gader, stræder og torve fra Johannes tid, der eksisterer den dag i dag.

Kortet ligger som bilag, hvor stederne er markeret med **rød**, men kan også findes her: [Geddes eleverede kort over København - kbhbilleder.dk](http://kbhbilleder.dk/Geddes%20eleverede%20kort%20over%20K%C3%B8benhavn).

Da vejnavne og lignende kan være svære at afkode på Geddes kort ligger opgaven op til, at eleverne kan bruge en digital udgave af Geddes kort, der er placeret ovenpå et moderne kort. På den måde kan eleverne finde gadenavne og lignende på de digitale kort for derefter at notere på det fysiske. Den digitale udgave af Geddes kort ovenpå et nutidigt kort kan findes her: [Søgning på ""geddes kort"" - kbhbilleder.dk](http://kbhbilleder.dk/S%C3%B8gning%20p%C3%A5%20geddes%20kort)

I denne aktivitet vil det være hensigtsmæssig, hvis eleverne arbejder i par. Læreren kan vælge om de forskellige steder skal fordeles mellem eleverne, eller om hvert par skal arbejde med alle stederne. De kan også undersøge, hvad der er i dag på de forskellige steder.

Her skal eleverne gengive nedslagspunkterne med deres egne ord, så de på den måde forholder sig fortolkende til dem.

Københavns
Stadsarkiv

Efteropgave - Tiggerbarnet Johanne Sophie

Elevopgaver – Johannes vej gennem København

1. Fælles I klassen opsummerer I fortællingen om Johanne Sophie. Hvad kan I huske? I får en tidslinje, der kan hjælpe.
2. 2 og 2 læser I tidslinjen. De steder i København, hvor Johanne har været er markeret med **fed** (veje og torve)
3. I får en kopi af Geddes kort fra 1761. De steder der er vigtige for Johannes historie, er markeret med en **rød cirkel**. I skal kortet på kbhbilleder.dk, hvor man også kan sammenligne det med et moderne kort. I kan finde det her: ([Søgning på ""geddes kort"" - kbhbilleder.dk](#))
4. Gadenavne kan være svære at læse på det printede kort. Derfor skal I finde de forskellige steder fra tidslinjen på det digitale kort og derefter markere det på det kort, I har fået tidligere.
1. Ved hver markering på kortet skal I svare på disse spørgsmål:
 - a. Hvad hedder stedet?
 - b. Hvad skete der på dette sted?
 - c. Hvilke personer er vigtige i forhold til fortællingen om Johanne?
5. Brug stednavnene til at søge på nettet og find billeder af, hvordan der ser ud i dag. Beskriv:
 - a. Hedder stedet noget andet i dag?
 - b. Er der huse eller bygninger der er bygget senere eller revet ned?
 - c. Kan man finde spor fra København i Johannes tid i nutidens København?

Københavns
Stadsarkiv

Efteropgaver – Tiggerbarnet Johanne Sophie

Tidslinje – Johanne Sophie

1771 (slut januar): Johanne er kun tre uger gammel, da hun bliver fundet i håndværker Ostermans hus i **Frederiksberggade** lige inden for Vesterport.

Moderen er ukendt og som hittebarn kommer Johanne i pleje hos Jaspis Barnebas, der er tømmer på flådens skibsværft **Gammel Holm** ved Nyhavn, og hans kone Bodil Pedersen.

Johannes plejeforældre bor i Pindsvinegade i **Nyboder** ved Frederiks Kirke. Der kommer Johanne også til at bo sammen med Jaspis og Bodils egne børn. Jaspis og Bodil modtager penge hver uge fra Fattigvæsnet for at have Johanne i pleje.

3. februar 1771: Johanne bliver døbt. Da man ikke kender hendes forældre, får hun ikke noget efternavn.

17. juli 1779: Bodil og Johanne går og tigger i området omkring **Helligåndskirken** ved Amagertorv. Det har de sikkert gjort mange gange før, men denne sommerdag bliver de opdaget af fattigfogederne (en slags politi) Hougaard og Richter. De arresterer Bodil og Johanne og fører dem til fattighuset, **Almindelig Hospital** ved Rosenborg. Det er nemlig strengt forbudt at tigge. Straffen er fængsel og tvangsarbejde.

Da Jaspis arbejder ved flåden, bliver Bodil sendt til **Søkvæsthuset** på Christianshavn, som var flådens hospital og fattighus. Johanne beholder man i fattighuset Almindelig Hospital.

24. juli 1779: Johanne skal ikke tilbage til sin plejefamilie, der har udnyttet hendes handicap. Hun bliver sendt ud på byens sindssygehospital, **Sankt Hans Hospital** ved Sankt Jørgens Sø, der ligger uden for byen og ikke er noget rart sted. Her skal den otteårige blinde pige nu leve blandt fremmede sindssyge og handicappede.

1812: Johanne dør på **Sankt Hans Hospital** 41 år gammel.

Københavns
Stadsarkiv

Efteropgaver – Tiggerbarnet Johanne Sophie

Lærervejledning – Digt videre på historien

Formålet med opgaverne er at styrke elevernes historiske empati igennem meddigtning. De skal bruge deres viden om Johanne og hendes samtid til at arbejde historisk skabende. De kan arbejde med følgende tre meddigtningsopgaver:

1. Johannes dagbog
2. Bodil og Japsis brev til Fattigvæsenet
3. Hougaard og Richters rapport

Eleverne får udleveret en tidslinje, som de kan bruge som inspiration til at skrive Johannes dagbog. Her skal eleverne forsøge at sætte sig i Johannes sted og forestille sig den situation og de fysiske rammer, hun befinder sig i. Som afsæt for elevernes arbejde, kan man tage udgangspunkt i en dialog om, hvilken kildetype der her er tale om. Hvad kan vi bruge den til som historisk kilde, og hvad vil Johanne opnå med at skrive en dagbog?

I arbejdet med Bodil og Japsis brev kan der fokuseres på hvad de vil opnå med brevet. Formål og modtager af brevet er tydeligt, og den modtagerrettede kommunikation er derfor i høj grad i fokus. Eleverne skal forsøge at sætte sig i Bodil og Japsis sted og argumentere, som de tror, de ville have gjort. Hvis klassen både har skrevet brev og dagbog kan man afslutningsvis tale om, hvad forskellen på de to kildetyper er, og hvordan de kan være brugbare.

Hougaard og Richters fattigrapport skal styrke elevernes historiske refleksion og fortolkning. I opgaven er der flere oplysninger, som eleverne ikke kender til, men som de må gætte sig til. Her skal de bruge deres viden om Johanne og perioden og "gætte", så kvalificeret som muligt. For at igangsætte elevernes historiske refleksion, kan man tale om, hvad der kunne være realistisk at skrive i rapporten.

Københavns
Stadsarkiv

Efteropgaver – Tiggerbarnet Johanne Sophie

Elevopgaver – Digt videre på historien

Johanne Sophies Dagbog

Skriv en dagbogsside, hvor Johanne fortæller om en dag på Sankt Hans.

Du skal forestille dig, at dagbogen er skrevet i 1700-tallet. Hvordan tror du Johanne har talt? Hvordan har hun boet? Hvad har hun spist osv.?

1. Find din tidslinje. Den kan måske hjælpe dig i gang med at skrive.
2. I dagbogssiden skal du skrive om:
 - a. Stemningen på St. Hans. Johanne er jo blind, så hvordan har der lugtet og hvilke lyde har der været.
 - b. Hvordan har Johanne det? Er hun vred, bange, ulykkelig eller andet?
 - c. Hvad får Johanne tiden til at gå med? Hvad får hun at spise? Hvordan er de andre patienter?
 - d. Hvorfor tror du, at Johanne skriver denne dagbogsside.

Fælles opsamling: hvilken betydning ville det have haft for fortællingen, hvis vi havde haft dagbogen og dermed hørt Johannes perspektiv?

Københavns
Stadsarkiv

Efteropgaver – Tiggerbarnet Johanne Sophie

Elevopgaver – Digt videre på historien

Bodil og Japsis brev til Fattigvæsenet

Efter Bodil er blevet løsladt i sommeren 1779, skriver hun og hendes mand, Japsis til Fattigvæsenet for at få Johanne i pleje igen. Hvordan tror du, det brev har lydt? Det skal du komme med dit bud på.

Du skal forestille dig, at brevet er skrevet i 1700-tallet. Hvordan tror du Bodil og Japsis har talt? Hvad skriver de for at overbevise Fattigvæsenet?

1. Skriv Bodil og Japsis brev til Fattigvæsenet og overbevis dem om, at Johanne skal hjem og bo hos dem igen.

1. I jeres brev skal I fokusere på:
 - a. Bodil og Japsis argumenter til Fattigvæsenet for, at Johanne skal hjem til dem.
 - b. Hvorfor er det vigtigt for dem, at Johanne kommer hjem til dem, og hvorfor er det bedst for Johanne?
 - c. Hvordan har de det med den forbrydelse, Bodil har begået?
 - d. Hvilket sprog tror du, Bodil og Japsis vil bruge for at overbevise Fattigvæsenet? Hvilket sprog skriver de I?

Fælles opsamling: hvilken betydning ville det have haft for fortællingen, hvis vi havde haft Bodil og Japsis brev?

Københavns
Stadsarkiv

Efteropgaver – Tiggerbarnet Johanne Sophie

Elevopgaver – Digt videre på historien

Hougaard og Richters rapport

De to fattigfogeder Hougaard og Richter pågriber Bodil og Johanne. Efter Johanne og Bodil er kommet i fængsel, skal fattigfogederne skrive rapport. Hvad tror du, de har skrevet? Det skal du komme med dit bud på ved at udfylde skabelonen.

1. Forestil jer, at I er Hougaard og Richter, og I har lige anholdt Bodil og Johanne.
2. I skal nu skrive rapport om, hvordan det foregik, da I pågreb Bodil og Johanne. I skal skrive rapporten ved hjælp af rapportskabelonen.
3. Der er nogle af spørgsmålene i dokumentet, som I ikke kender svaret på. Her må I bruge jeres fantasi, så længe det er realistisk og passer til fortællingen om Bodil og Johanne i 1779.

Københavns
Stadsarkiv

Efteropgaver – Tiggerbarnet Johanne Sophie

Rapportskabelon – Hougaard og Richter fattigrapport

Tiggerfogedernes navne:	
Tiggernes navne:	
Tiggernes alder:	
Hvor er tiggerne blevet pågrebet:	
Dato og tidspunkt for pågribelsen:	
Hvorfor er tiggerne blevet pågrebet?	
Beskriv tiggernes udseende:	
Hvilke værdier have de på sig ved pågribelsen?	
Hvem tjener pengene i hjemmet og ved hvilket arbejde?	
Hvordan er tiggernes helbred? Kan de arbejde?	

Københavns
Stadsarkiv

